„ЗАСТАВА“ излази трутину недељи и то средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску

на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже.“

БРОЈ 86. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 24. ЈУЛА (5. АВГУСТА) 1874. ГОДИНА IX.

ДЕМОРАЛИЗОВАЊЕ Б. УГАРСКЕ КРАЈИНЕ.

Нема још пуне три године како је б. угарска крајина укинута, покошена. Колико је начин укинућа немио био крајишницима те се тога ради зебло од будућности ипак се надало да ће бар манама, које су са системом војничке управе долазиле нарочито деморализацији народа у друштвеном животу краја бити. Но у томе се јако преварило. Деморализација у б. угарској крајини сада тек најбоље цвета. Овоме није крив народ у садањој укинутој крајини, као што није био крив ни онда када је крајина постојала. Са системом владавине све је тада долазило па тако исто систем садање владавине у крајини све то доноси, јер управо садањи систем није ни у чем друкчији од пређашњег. Име је само променуто а све је друго остало. На управи су и данас они исти људи који су дотле били. До скора носили су и старо обележје своје, а сада је вук само длаку променуо. Ти људи управљали су повереним им народом по тајним инструкцијама, које им из Беча долажаху.

Тада је била девиза: недај народу да дигне главу, недај му да учи мислити или учи га ти сам онако мислити како је теби повољи. Гледај да се никако у себе не поузда него да гледи свој спас од горе, те да судбину своју преда у руке другоме, дотерај га дотле да сам за себе уздице тражи, којих су кајаси у рукама других.

Ти исти људи, који пређе непосредно управљаху народом у Крајини управљају и данас и што су знали ни су заборавили, а млого су јоште научили. Беч и Пешта има у њима своје људе. Коме су бољи пријатељи Бечу или Пешти то ће се доцније видити али да су народу у Крајини непријатељи то се већ сада свуда зна. У свакој прилици а нарочито у угушивању политичне свести у народу показују се ти људи злотвори народа, чиј лебац једу, ако га баш из његове руке и недобијају. Намера им је у том да се додворе својим господарима. Познато је како јако тишти власнике горе први избор посланика у Крајини за угарски сабор. Да није милостива реч Његова Величанства на пет година ујамчила живот садањим управитељима у б. Крајини већ тада би им влада угарска свећу угасила. На пролеће долази за нову саборску сесију нов избор посланика. Ако ми држимо да има још времена да се за избор ради, управитељи у данашњој укинутој Крајини немају каде да чекају; они су посао одпочели и то сада по ствар народну опаснијим путем но икад досад. Увидело се да је прошла избора само слога народа победу извојевала. Порушити сада ту слогу то је главни задатак људи на управи у б. Крајини. Али побијањем начела слободоумне странке народне, опадањем вођа исте није се ни прошла избора ништа израдило. Другим се путем дакле ударило, путем деморализације народа. Завади људе по местима поруши слогу у поглаварству политичне и црквене општине, ммрази брећу и пријатеље па или ће се теби поклонити или ће се од свега уклонити. На томе дакле послу у велико се радити започело. Је ли де кнез уважен, те народ га слуша и иде за њим, а он није подлога солгабирова, онда се ту нађе какав властољубив поглавар коме се обећа да ће бити кнез само да гледи да нађе што против кнеза, и ретко је место де се ненађе таквих Јуда Искариотских. Приметили се да бележник држи уз општину, која не кади солгабирову, њему су дани избројани. За неколико холби ракије нађеш три зликовца, који су дотле палили харали и убијали, па један нека тужи ма зашто, а друга двојица нека сведоче. Ту се одмах поведе криминална истрага и онда је готов. Закон општински каже, кад се против чиновника општинска поведе истрага криминална онда се мора суспендовати. Он буде суспендован. Нема никакве плате за време суспензације, а да то време потраје и две и три године, за то се постарала брза процедура судска у Угарској и они који упливишу на суд. Шта остаје човеку, него рећи збогом општини. Је су ли поглавари у општини поуздани људи тако да кнез и бележник ма да реве на страну од ових немогу да раде шта хоће, онда је доста да се поглаварство оклевета као упорно властима, као бунџија и ово је збачено и осрамећено. Код простог народа нашег ако је ко ма и на правду прогоњен, нека сенка на њему остане. Ма најнезнатнијим поводом то му се пребацује, те људи, којима се то деси, повуку се и уклањају се од свака друштва само да не би дошли у прилику де им се на жао учинити може. Стављање под суд, затвор, прогонство најбољих људи у б. Крајини бацило је народ у летаргију према јавним народним стварма, те данас безобразници лопови, паликуће и убице воде коло. Данас је у Крајини горе него што је икад било.

Шпионажа је у најбољем јеку. На сокаку у кући па ни у самој цркви ниси сигуран. Нејди никуд, несастани се ниским непроговорј речи, па ако си пријатељ народу и држиш уз вође народне ево ти на врат процеза: због нарушавања јавна мира, због дражења против постојећег реда или због увреде величанства, па онда хвали бога ако те и у истражни затвор немету. Хоћеш ли пак да си код солгабирова уважен, да добијеш места у општини, да будеш кнез, касир, или ешкут, де се плата вуче, а ти грди народњаке, и кажи да ти то ниси, да си ти деаковац, онда си на коњу. Је си ли коме у крчми извукао новце, је си ли кнезу народњачком у општинској писарници опсовао матер или дошао са секиром у општинску кућу, да тражиш противника који те тужи да му главу разлупаш, онда кад те кнез пошље солгабирову реци да то све није истина него да он на тебе мрзи што си ти дешњак, деаковац онда општински поглавица лаже а ти истину говориш. Па не само политична власт да протежира оне, који се за деаковце издају и суд тако исто чини. Знали се да си ти као што они веле наш, рочиште је твоје пре него ичије. Код среске власти ништа се друго неради него политика тера. Дванајст и више сережана стоје на расположењу солгабирову ради јавне сигурности, ради очувања иметка народна, али од тих дванајст осам њих спавају, двоица прате господина солгабирова, иду двоица по крчмама да прислушкују шта свет говори. Ватање лопова одбрана нападнутих то се њих не тиче, Лопови тако рећи пред очима солгабировим ударају намет на вилајет. Свуда па и оном месту де солгабирови станују има врачара, који кад ти је марва украдена по скупе новце врачају ти да марву нађеш. Но место да себе криве они из тога коју новац за себе, изговарајући се да сву бригу морајуда обрате на уништење бунџија у народу који хоће државу да оборе па немају каде да доспу на маловажније ствари, Незадовољство страшно, очајање овладало је с тога и народ малаксао је те пристаје на све само да се садања стања опрости; јер не држи да ишта може горе бити. Иде ли то стање Бечу или Пешти у рачун то ће се као што смо споменули видити и то скорим, но да Пештанска господа треба да су на опрезу према официрма-солгабировма и то се неда порећи. Људи ови немогу и неће никад научити језик мађарски а без тога не могу остати чиновници угарски. Они то добро знају а и Беч то зна. Са златном жицом од звезда на огрлица везани су ти људи већма за Беч него што су приковани са мамуза на калаисаним чизмама за Пешту. Пешта њих нема и њих ради не треба да изгуби народ српски у б. крајини. Са избором посланика себи по вољи неће користити себи влада, колико ће нашкодити деморализовањем народа. Али ми нисмо позвани да будемо саветници владе, ми се дакле обраћамо народу у бившој крајини угарској са пријатељском молбом и саветом, да завадом, мржњом и осветом између себе не помаже злотвору своме. Ето је сав свет на нас устао, па зар да се још између себе кољемо. Оканимо се зла, недајмо се кварити од никог, неклонимо духом и нека се на сваки срез још десет таких солгабирова намести као што су ови сад, победа ће опет бити наша. **П.**

КАКО СТОЈИМО, ШТА РАДИМО, А ШТА ВАЉА ДА РАДИМО?

(Свршетак.)

Интелигенција је изображени, научени део народа, и онај народ, којега је интелигенција већа, тај је народ и изображенији, а по томе и самосталнији и имућнији, јер се капитал ствара успоредо са напредовањем образованости. Народи који имају развијену индустрију, не могу бити необразовани, јер као што споменусмо, образованост и имућност стоје у непрестаном међусобном утицању. Следствено и ми Срби бићемо слободнији и имућнији, што год нам је образованост наша већа. Да је то необорима истина, доказује нам тај факт, да кад сравнимо поједине српске земље, да ћемо тада наћи *исту разлику у привредном благовтању, коју би приметили у изображењу.*

Наша српска образованост мора бити истинита и народна, т. ј. онакова, која би српском духу одговарала, и несме ни пошто да буде тек само половна, она мора ако хоће да будне народна, одговарати подпуно народним потребама на појединим пољима његова живота. Схватити потребе народне — то је задатак наше интелигенције, праве истините интелигенције, слободне од сваког уплива западне културе, односно неморала. Ми који идемо да учимо, да знамо нешто у своју и у корист народа, треба да се паштимо да нам изображење што стручније буде, и никако се несмемо упустити у француску универзалност, јер је за нас подела рада на поједине струке одвећ нужна, а то је лако увидети. Ми Срби требамо стручњаке, а не сваштичаре.

Ни једна струка код нас Срба није достојно заступљена. Најбоље је правничка. а после ње лекарска, а најгоре је привредна струка заступљена под коју подразумевамо занат, трговину и ратарство (економе у ужем смислу,). Ту још једнако цвати наше „dolce far niente“, наш слатки нерад, ту су нам потребе највеће, био би дакле нуждан и највећи рад, да се ако не у највећој, а оно бар у истој мери напред коракне, колико у другом правцу. Шта је узрок на пример, да два велика српска новчана завода, као што је српска банка у Београду, и Бачка банка у Новом Саду, код оваког плодног поља, као што је српска трговина и радиност, поремљују, или на крају пропасти стоје? Ту су два узрока могућна, невештина или баш вештина. Код невештине могу бити добре намере и и искрена воља са непознавања свога задатка и неизображењем, код вештине пак обратно од свега тога, и то са хотимичним обилажењем свога задатка према општим интересима народним — и ту лежи неморал! Узрок за што смо остали у поменутим струкама натраг лежи у томе, што наши трговци, занатлије, и ратари никако неумеју да следују струји нашег доба и што се непрестано и чврсто држе држе старих предања „како су наши стари радили, пак им је добро било, боље него нама, тако ћемо и ми, и не треба нами занова“. Тако ће од прилике рећи наш трговац, занатлија и ратар и непомишљајући на то, да је њиним „старима“ с тога боље ишло, што су стари баш онако радили, како је то стање тадање технике собом доносило! Али данас, ако Србин неће радити онако, како би требало да ради — туђин ће га увек претећи.

Наш трговац даће свога сина да изучи нормалне школе, у најбољем случају једну, две класе реалне или гимназијске. Тада ће га послати мало у Дебрецин или Сегедин „ради језика,“ па за тим ако хоће да се покаже као особито брижљив отац даће га ваљда још и у какав „завод“, да се *мало научи трговачкој науци.* По чем наш трговац то сматра као неку особиту жртву — јер сина треба нужно у послу своме — то се тако ретко и догађа. Толико укратко о изображењу нашег трговачког подмладка — да не речем ни једну о оном несретном убијању дечијега духа и зрравља, кад се дете одмах из нормалних школа (у коју мора да иде) да у шегрте, да чистећи калфама ципеле, и доносећи мајсторици јестива са пијаце — у кратко трчкарајући тамо амо без ваљана одела и довољне хране — да после три године буде ослобођен као калфа, како би после три до четир године за „себе“ отпочео да ради. Са таким изображењем ступа наш трговачки и занатлијски подмладак у буру практичног живота, такав ступа у друштво наше.

Као што се види, поље је необрађено — и сваком који способности и воље к раду има — отворено је широм то поље. Сваки члан српске интелигенције *треба* по својој могућности и у свом делокругу да ради. Рад је наша дужност, која нам по природи припада као члановима народа, у чијој средини и са чијег зноја живимо и течемо.

Ми би тај рад српске интелигенције поделили на двоје, на рад у народу, и на рад ван народа а за народ.

Наша српска интелигенција или омладина другом речју, треба да тежи томе, да што популарнија буде у свом делању у школи, општини, у цркви и друштву, а рад њен у том правцу би се састајао из живе речи и писма. У кратко треба пошто добро одмери и расуди своју мисију у народу*) да буде прави апостол народни да га поучава корисноме и упућује на добро. Живом речју расветлити му његов (народни) положај политични упознати га са свима делима народне целине, и на прост, лако разумљив начин обраћати му пажњу на корист и доброчин народних школа. Особито су за то позвани народни свештеници и учитељи, који у народу и са њиме живе, и најбоље га познају. Оба сталежа треба да забораве на прошлост, са којом су само немиле успомене скопчане, јер је тако наше тадање образовање собом доносимо. Треба да помисле, да су се већ састали код „Филипе“ с тим задатком, да уједињеном снагом на подељеном пољу свети рад за бољак свога рода отпочну. Српске земље, то јест земље у којима Срби живе (да небудемо криво разумљени) особито Банат и Бачка прошаране су туђим елементом, који му је образованошћу надмоћнији, а својим неморалом и опаснији. К томе долази јоште и наше сујеверје и наша лажна побожност. Предрасуде су штетне по народ, јер му одузимају сваку енергију у раду и вољу к делателности у савршивању своме. Убеђење, да је све боље и лепше, што је туђе а не народно, то је лажно убеђење, а побожност према незнатним свецима и празновање истих — то је лажна побожност.

Једним се можемо још тешити да иста појава има и код других народа, и да се србин даје понајпре од свију од те болести излечити, постепеним обавештењем и упућивањем *на рад.* И одмору има времена, али све у извесној мери, а не у најлепше радено доба, због огњене Марије — да јој је част! — нерадити, него лењствовати, али што је још горе у *крчми* драго време прохарчити.

Све је то неморал, којега је сладак корен, а горак плод! На пољу народног морала дало би се много и *лако* радити, и не можемо муком прећи, а да не признамо, да је на том пољу збиља *рада* већ било! Сведоче то избори посланика. Није ли тиме народна политична свест и народни *морал* одржао сјајну победу над корупцијом и несвешћу? И нек се наши парвити у Новом Саду, Карловцима и остаолј Фрушкој, нека се она журналистичка опирача и морална наказа — нека се та багра жучи колико јој је до воље драге — *поштење* је победило, пред којим ће се њихово коварство и њихов јежовитизам истопити ка восак према зраку сунчаном.

Кад дакле живот и положај нашег народа с поља и изнутра бар у неколико подвргнемо нашој пажњи, и када се при томе отресемо од сваког песимизма и оптимизма, и када ситуацију нашег народа чисто онако схватимо, каква је збиља — онда тек видимо грдну потребу за *рад,* за користан и производан рад, и тек је онда потпуно непојмљиво, како да могу људи, који се радо броје у интелигенцију српскога народа исповедати начела, која се као такова крај све добре воље не дају акцептовати за околности нашег народа, и за која начела се са таковом ватром војује, какву би од исте господе *на Косову* с правом ишчекивати могли! Начела комунистичка да разлажемо и критикујемо овде не спада, јер нам је намера да нашој читалачкој публици у неку руку покажемо огледало српског народног живота, а да је не мучимо са разлагањем сувих доктрина, које ће и саме, растећим истинитим увиђењем упознате и одбачене бити. Задатак наше интелигенције не лежи у томе, да нашем потребном, у сваком обзиру напретка гладном народу даје, да се заложи, да окуси прве залогаје хране — саме суве целулозе, која се сварити неда. Најмање ће се отворити народу воља к читању растуривањем „Манифесте комунистичке партије од 1848, год.“ и узалудна препирка у српским новинама, које племенитију циљ за народ имају, него ли да буду српски органи западних комуниста, ако не још и јавни агенти — а овамо када би Банаћанин, Славонац или

*) Понајвише треба да је начисто са својом вољом к раду. Омладину у овом виду неможе сатрти нити угњетити никаква сурова сила, јер је то еластика, и што више претиснута, све на више скаче. Верујемо да је за људе, са „франц-морском“ свешћу то оружје веома и опасно, с тога се и ударило сада другим правцем, правцем финог примамљивања.

Бачванин видео неког Црногорца, а он би се запитао „какав је опет овај? Пак ако се коме деси, да бранећи та начела у некомотном притвору, у мраку и смраду дуже време одседи, јесу ли то *жртве* јесу ли *муке* те принесене на жртвеник народу српском или западној деморализованој хиперцивилизацији?

Рећи ће можда иста господа: ми смо се подигли да ослободимо народ од каишара; веленаша и друге врсте такова зеља, којим је наш народ на жалост богат. На то би приметили и запитали, зар нема другог начина војевања него „манифестом од 48 године“? да шта хоће наша омладина наши народни људи (или зар би која господа хтела овим да одричу придев „народни“? Хоће ли они народ да цеде? Зашто је омладина одн. наша народна странка пригрлила тако топло оснивање новчаних кредитних завода? Против кога је то оружје наперено? ако смемо питати. Ми смо ипак дубље зашли, него што нам је намера била — али нека нема замерке — дух нам се залетио на лаки крили добре воље за народну ствар.

Рад ван народа за народ дао би се поделити на рад наших посланика у државним већима, и на рад остале интелигенције у страној журналистици. Нашим раденицима у угарском сабору слава! — Више и зреліја рада изискивали би од српски посланика у бечком рајхстрату и загребачком сабору. То је ствар политична — и има журнала у чији делокруг то спада, да прате рад народних посланика у државним већима.

Рад на пољу стране журналистике састајао би се у том, да они Срби, који су страним језицима вични, да наше народне ствари достојно заступе пред страним светом. Да се сваки нападај страних листова у више језика добије, и да се лажна подметања крштених и некрштених чивута снажно сузбију! На тај начин неби прашка „Политика“, која нам је иначе једномишљеник и начелни пријатељ, не би могла једног лепог дана донети читаву читуљу „омладинских грехова“, међу које спада наравно и убиство кнеза Михаила! Не би најзад могао нити њен загребачки дописник онако на тенани изгрдитии ишибати нашу нородну странку и њен орган „Заставу“. До данас ово оста не одговорено, и ако се то збило већ пре месец дана.

То су од прилике задаће српске интелигенције. До ње стоји све и сва. Напред! у свачему и користи мора да буде! Сви дасмо на опрези, да се приправљамо и унапређујемо у сваком правцу народног живота, јер само на тај начин можемо са успехом корачити оној мети, коју хоћемо да постигнемо, и која је још прилично удаљена у густој магли неизвестне будућности. Пак кад се једном покрену успавани јастреби српских гора грмљавом српских топова, и тамо да смо на окупу бистрим оком и јуначким скоком!

Панчево 1874. **Р. П.**

ГОВОР ВИЋЕНТИЈА БАБЕША

у седници представничког дома уг. сабора од 13. јулија 1874 поводом специјалне дебате 4 и 5 §-а изборног закона држао.

(Свршетак.)

Речено је с једне стране, да има у Ердељу срезова, у којима нема никога, који би у смислу изискивања досадањег изборног закона права бирачког имао. Ја ово неби смео тврдити. Ал ћу са своје стране друго што да вам кажем, што ни сам министар унутарњих послова неће тајити моћи. Погледните на доњоалбинску жупанију. У овој жупанији Романи 93—94 постотака становништва укупног сачињавају, пак знате како су у представништву жупанијском заступљени? Заступљени су тако, да ни пети део представништва не сачињавају. Можел се то још и даље трпети? Можели мађарска љубав к правди то и даље одржавати? и да неговорим о справедљивости! Или ви то држите за родољубље? Ја томе противусловим, пак велим, да је то баш сасвим противно родољубљу.

Овако стоји у Ердељу.

Пак сад да пређем на бившу војену границу и да будем сасвим искрен, морам одма с почетка рећи, да се и за ове пределе количина јутара земље поред које би ко право бирачко добио, сасвим самовласно поставила.

Али молим вас, зар сте превидили, да за те пределе екзистује закон, који формално одређује број јутара, који $^1/_4$ сесије сачињавати има. Тај је закон онај од 1807, који наређује, да у тим пределима четвртина сесије има се састојати из 6, односно у неким местима 8 и по јутара.

Пак кад је то тако, питам зашто се то не призна. Године 1850 кад се у пределима тима грунтовница увела, укњижиле се сесије сходно наведеном закону. Овоје чин. Доцније, чиними се законом угарским од 2. јулија 1872 такођер се по истом закону поставило правило, да у случају деобе задружних добара граничарских, најмањи делови 6, односно 8 јутара износити имају.

Сад кад овај закон постоји и има важности, кад народ у пределима тима непознаје другу врсту четвртине сесије, него ли у оном обиму у ком ју закон преписује и обичај од 66 година потврдио, питам онда:

Шта је узрок, да се за те пределе не прима ова законита мера, кад ова и онако није млого мања од оне, што су ју друге жупаније законито примиле и одржавале, као н. пр. у Красни, Кевару, пак чак и у Јазигији и Куманији, гди премда је четвртина сесије са 8 јутара установљена, опет с разлога, што јутро тамо тек 1200□° броји читав простор ове није већи него 9600□°, што толико чини колико и 6 јут. од 1600□° у граници.

Кад би се ова законита мера примила, не само да би народ задовољен био, већ би уједно увидио да влада земаљска и законодавсто угарско права признају, и њих се, у обзиру бивше границе придржавају. Ја од моје стране изчекујем од поштованог дома такав поступак, како би се народу ондашњем повода дало, да верује, де несумња, да је и у овдашње владе намера добра и да се правдом поводи. И ово је узрок, што ја, као што у почетку рекох, држим да у погледу Ердеља и границе војничке — неможе бити ни речи о каквом начелу, него је једино питање *правда*, и заиста од неисказане штете би било за законодавство и за правитељство угарско, кад се ово питање неби у смислу *праведе* решило. Шта више шкодило би млого и самом *народу мађарском*, коме или у које се име даје све у земљи. С тога вас врло лепо молим узмимо то све у обзир, и то особито са тог разкога, што да истину речем, чрез ово признање права ни у ком погледу се ништа не губи, с друге стране млого се на коцку ставља, ако се без обзира поступило буде.

Говорио сам господо, на основу позитивних података, које мислим да ваља у рачун узимати. Знам ја, да ће ми г. министар унутарњих дела, — коме после нећу прилике имати одговорити, рећи, да су и по оној мери способности, што ју закон овој предлаже, довољно бирача уписани били у војеној граници. Но ова тврдња је погрешна, јер се у пределима око Карансебеша оних 6400 бирача уписаше великим делом као поседници оних 6 јутара у предпостави, да укупно са делом што им из обштег пашњака припада, број јутара 8 прелази, пак како се томе на супрот никаква рекламација (приговор) неучини тако и остаде; али ако се усхтеде, да се баш строго 8 или чак и 10 јутара изискује, онда ће карансебешки срез са 99.000 душа но са врло мало обрађеног поља врло мало бирача имати, што мислим, да нити у намери законодавства нити још мање у интересу државе лежати неће.

Са ових разлога ја, пошт. доме подупирајући исправак посланика Партенија Козме у погледу земље ердељске, за бившу војену границу следећи исправак препоручујем.

„У четвртој врсти 4-те тачке 4-ог §-а у место речи „„десет““ се ставља ово:

„У овим пределима отачбине, сходно прописима законским од год. 1807 овамо 6 одн. $8^1/_2$ јутара по 1600□°

Истина, пошт. доме, да сам количину са две мере ставио; ал ово неможе никога збунити, јер тамо се врло добро знаде, у којим местима четвртине сесије 6, а у којима 8 и по броје. Разлика сама пак отуд долази што кад се закон наведен тамо увео, није било више него две пуковније граничарске, романско-илирска и немачка; тек доцније се образовала трећа белоцркванска; зато се у оним пределима, који су некад романско-српској пуковнији принадлежале, а бреговитији и сиромашнији били, сесије са 24, а четвртине са 6 јутара установиле, а оне у равници са 34, одн. 8 и по јутара. Ја у исправку свом непрецизујем пределе те различне из узрока, што су исти тамо и онако довољно познати, а могу их констатовати помоћу грунтовница.

Препоручујући исправак овај пошт. дому, неможе ми се на ино, а да још и за то не замолим поштовани дом, да се не држи одвећ јогунасто онога, што се изван овог дома на другом месту углавило, што би, кад би се чинило, врло шкодљиве посљедице имало, него да оно у обзир узима што се овде ма у ком правцу наводи.

Нико неможе тврдити, да би могао парламентаризам онај здравим се назвати де се већина јогунасто закључака држи, што их је клуб партаје једне путем сазаклете донео, (вика са десенице: „да чудних речи“, велика узрујаност и ларма.) С погледом на тачку законског предлога, која се на Ердељ односи, рекао је министар унутарњих послова у клубу, да се придржава предлога и да иште од клуба солидарно владање, и странка се изјасни за солидарност Ово је толико као: *везане руке.* (Немир на десници:) Шта је логика овог поступка За цело не здрав парламетаризам Јер ако је нужде, да се ко формално на солидарност обеже онда се мора предпоставити, *да овај није имао уверења у том предмету.* И по томе ви господо, долазите овамо с везаним рукама на супрот уверењу важем: (вика) Ја се против тог поступка ограђујем — (смејање на десници) — можете се томе смејати — али помислите, да је ствар млого озбиљнија, нежели, де неби посљедица имати могла „јер је — почетак *злоупотребе.* (Немир на десници). А то што ће бити крај овој злоупотреби једва ко напред израчунати може. (Велика узрујаност на десници.) Започео сам беседу своју са уверавањем да ће ми речи озбиљне дати, пак с тога вас сад молим, будите тако добри да не пресуђујете овај предмет са страначког гледишта, већ да слушате свест мађарску и памет поштену; молим и г. министра, да се изволи за један тренутак само уобразити, да није министар већ поштен кавалер мађарски, (вика са десенице: „Он то и јесте“) па онда нека призна, можели племенитост мађарска за упутно држати начин, којим се поступа напрам Ердеља и границе војене (смејање на десници:) Можете још да се смејете тако важном питању! Но ја вас молим промислите, да данас када правац не опредељује правда, већ сасвим друго што, о задовољству народа ни говора бити неможе (вика).

Ја с моје стране сам уверен, да кад би ко графа Јулија Сапарија упитао, да му истинито каже, јели оно, против чега се ми боримо, правично или не? — да би он као приватан човек одговорио са „није“, а само као министар ће одговорити са „јесте“.

Препоручујем изправак, што сам га предложио, да се прими.

ДОПИСИ.

М. П. Ј. У Вуковару 23. јула. — Неје пуста шала ни објест никакова, но је племенити нагон и морална потреба, што културни народи толико мисле и троше на подигнуће и уздржање позоришта по својим већим и мањим градовима. — Добро позориште силно дејује на ум и на срце људско, — оно је особита врста народне школе добродошле неписмену, ал и писмену човјеку свакога народа. Народно позориште свакако бројимо међу главне потребе народа нашега.

Наш се главни град Београд а и Нови Сад у том погледу лепо осовијо, лепо предњачи мањим градовима, жали боже јоште којекако или никако ил баш и тужно. Јер дођел каково немачко ма и најтраљавије друштво, ми смо му већим делом брат и добри пријатељи; оно управо за штогод, за ништа, за поругу нанешену нам бере наше новце, трује нам народну самосвјест и подгриза народни понос, тому смо сами криви били, зато отворимо ли већ једном очи и прионемо ли својски за своје попут других напредних народа, охладнићемо за туђе, па ће нас такови туђинци пустити на миру — неће нам додијавати, неће нас ни прињушити.

Но окренимо беседу, па назовимо велику хвалу нашему народному позоришту, које се ево већ од осам данах у нашему граду налази, оно је још при оснивању своме племенити задатак предузело, да путује сваких неколико месеци или неколико недеља из једног нашег мјеста у друго, будећи на тај начин просвету и свест народну; а осим тога да даде прилику оним људма, који су жељни позоришта, гледати нешто бољега и лепшега, него ли јим може пружити каково шлендријанско друштво, а којим србска народност неје беспослица, него озбиљна брига, они се срдачно обрадују српској представи; и доиста оно ће нам у ово доба месеца разним по избор умотворима то домаћих, то иноземних пјесникаx на гласу — многи вечерни сахат красно и поучно прикратити и засладити.

До сада је исто представљало ове комаде и то 9. јула: „Жене у уставном животу“, шаљива игра у 3 чина од К. Тота, преведена по Ј. М. Шимићу. Овим комадом и представом били смо веома задовољни. Ружићка је имала да представи жену Банфалвија, а Ружић (Валенту Балфанвија) газду на селу; обојмма морамо честитати, што су тај карактер схватили и одиграли као што ваља; тим јим радје честитамо што су га брижљиво извели од почетка до краја у свим моментима, а не само у појединима, јер ваљано изведење свију момената у једној улози намеће се признању критике; и гђца Л. Маринковићева знала је извести особитим успехом љубазну и хитлену „Илку“ — Суботић (Барбог) тако је вешто одиграо крчмара и кортеша да смо си представити могли, као да смо на правим биралишту. — Споредне улоге такођер су ви добро или прилично одигране. Оваке представе и

ЛИСТАК.

ИЗВЕШТАЈ НИКЕ ГРУЈИЋА,

учитеља у Сомбору, као народног питомца, о свом бављењу, на семинару у Кисахту, кантону циришком.

(Наставак.)

По овим појавама прелази се на саме ствари, долази се у најближи додир са њима, у испитивање и опите. — Овај семинар има врло диван физикалан кабинет, осим тога небројено различитих збираках, како органских, тако и неорганичких телеса, напоследку и засебит лабараторијум за експерименте.

Учење природних науках, без самих ствари и без покушаја узалудан је и тегобан посао. Наука само тад има важности кад се на самој ствари наука покаже. Учитељ пропрати свако своје предавање са опитима.

Друга година бави се са неорганичким стварма. Разлучује их, и истражује најпростије елементе. Докле физика посматра тело какво је и како изгледа. дотле хемија учини промену на њему истражује у том мртвилу сродство, и чуди се животу, који се помоћу туђом произведе, расматра разне свезе у ком отношају стоје једна прама другој, даље у минералоћији посматра ствари, по кристализационој системи, њина физикална и хемијска својства, њину тврдоћу и вредноћу, како између себе, тако и по важности њине потребе. — Њино понајчешће нагомилање овде ил онде, напослетку разна окаменења. — У семинару је збирка минералних и окамењених предмета врло богата, и стоји трипут недељно на расположење ученицима.

У трећој години, учи се органска хемија. Најобичнији додир наш у животу је са органским предметима. Сваки дан хиљади нам се потреба.— Ко неокошта тако рећи сваки дан сирће, вино, зеље, месо и т. д. А при том колико их знају, откуд су ти производи ил како се могу добити и одржати? — Хемија нас учи шта је киселина, и какав утисак има на друге створове. Учи нас да подробно упознамо све делиће, који нас ране, и како нас ране. Учи нас какву корист од једне или друге ствари имати можемо. — Учи нас упознавати нашем животу пагубне чињенице. — Даје нам моћ да и сами све те предмете створити можемо, у колико нам је природа на руци. И за овај предмет имају ученици три сата недељно у лабораторијуму провести, ради, увечбавања у експериментима. Ту они сами раде, ил' под надзором учитељевим, ил' једног на то одређеног ученика. —

Учитељ може ако му је згодније прекинути овај предмет и прећи на учење биља и растиња, ради годишњег доба, које наступа. — Ботаничка је збирка такођер врло богата, швајцарска флора потпуна је. Упознавање, на осушеном упресованом цвету листу и т, д. није могуће ил' врло слабо. Заото се за предавање тог предмета изабере оно доба, кад се исти предмети у природи својој бурно развијени видети могу. — На то су одређене сваких 14. дана екскурзије. Ученици бивају праћени од учитеља природних науках, који им на месту сваку травку их' дрво растумачи, што они после у своје собствене збирке уврштују. —

Осим тих екскурзија, чине ученици појединог разреда годишње излетање, на четир до пет данах у Алпе, рад минералних и растинских и биљних збираках, рад геоложких и геогностичких посматрањах. —

Са овим предметом иде упоредо и домаћа привреда и вртарство. — Свиларство и челарство није у овом семинару практично израђивано, но само теоретично, тако и скотоводство. —

Семинар има у непосредној својој близини преко три јутра земље. Већа трећина засађена је виноградом, остало је воћнак, цветна и зеленска башта и оранице. —

Ученици првог и другог разреда раде непосредно. Сваки има одређену леју, да сеје и одржава. Те послове раде пред вече, а и у време одмора. — Осим тих одељака, има један део, који засејава вртар и на ком учитељ обучава све ученике у опће. — Ученици морају о свом раду дневник водити, и све оне појаве, које се покажу при бележити, наравно ако их он још није видо, ил' ако се нешто ново за све придесило, па одмах првом приликом учитељу саобштити ради разјаснења. — За сваког појединог ученика постоји опрема, и он мора водити бригу о њој, ако се поремети ил ако је сасвим дослужила. У време отсуства учитељевог, ако ученик ради на свом одељку има се по упути вртаровој владати: а вртар је дужан за време опредељених часовах, којих има по потреби 4—5 недељно, сваког ученика, што га запитао буде упутити. — Сав рад својина је семинара, односно конвикта. — За време одређеног часа за практичну радњу, ако се деси непогода, која недозвољава да може ученик са ученици у врту радити, расветљава им теоретично оне партије које су радили и казује им у надпред, шта се може око тога посла случити, те их позорнима права. У првом и другом разреду, највише се брину ученици, да познаду земљу, да распознаду семе, да науче коров и друго кварљиво биље коренити, да сазнаду разне и најбоље струке зеља и варива, да упознаду болести које сметају напретку а особито да су позорни на гад незване госте, што у часу опусте трудни баштовнов посао. —

Трећи и четврти разред, неради више сам непосредно. Он је подељен на три секције. Исте имају свака по два часа недељно, један у лабораторијуму; а други одмах затим у врту. Ови понајвише посматрају и уче култивисање воћа, винограда, разна цвећа особито иноземска (која у стаклењачи) находе. Тад теоретички свилоделство и челарство.

Пређашњих година учили су и практично челарство но у последње доба напуштено је јер за околину небеше никакве значајне користи. — Свилодеље се заото практично непродукује, ма да су свилоделнице у великом броју распрострте, јер мањкају дудови, који су за неговање свилених буба врло нужни. —

Онај део врта што је разном раном засејан у толико има важности, за Кантон Циришки, у колико је човек позван, да се научи, што му ваља као таком да зна, и сучим у животу у додир долази, јер предел и земље недопуштају, да свака храна тамо успевати може. — Па и то што може продукује се у врло маленој количини. Главан је производ кромпир, који у многом замењује и сам хлебац. —

Ботаника се учи опширно. Прво хистологија, тад морфологија и најзад физиологија. Шпецијално подељено је биље по Ендлихеривој системи. —

Остаје нам још да пропратимо у четвртој години зоологију. — Ми смо већ напред рекли, да учитељ педагогије, реди нервских функцијах, физиолошки расматра у другом разреду човека, сад га пак учитељ природних науках и анатомички и физиолошки наново у расматрање узме. — Семинар има за унутарње органе (осим натуралналног скелета) за срце, мозак и т. д. врло вештачке од воска начињене моделе, сасвим природним слич-

овако занимљиви и морално поучљиви комади желимо да се умноже на нашој позорници. — 10. јула „Јелва руска сиротица“ мелодрам у 2 разреда. Јелву је одиграла Сајевићка са изванредном уметничком вјештином, но нам је овђе приметити што се није знало другачије одредити, него да улога неме Јелве западне врстну иначе глумицу гђу Сајевићку ал која неможе глумити „младе ђевојке.“ Свака драма, свака представа тражи од гледаоца, да има и употреби машту; ал како је представлена Јелва, то је превише и за најбунију фантазију; а и друга снаша у овој представи „Феодора„ гђца Ленчица Хаџићева извела је своју улогу на све — обће задовољство, притом је лепа стаса и облика иде право и креће се наравно, глас јој је чист и милозвучан, декламација разумљива, а то су знаци добре способности, ако глумица има својства, која су у гце. Л. Хаџићеве, даде се лако и поуздано закључити, да ће имати временом и вјештачког подпунога успеха.

И остали глумци у „Јелви“ играли су на задовољство обћинства дакако да би критичар имао приметити којешта, но то су танчине, које се немају сматрати, као велике погрешке; а учинило нам се да је и свирачки кор тог вечера особиту свежину иснео на видело. —

11. Јула „Живот је сан“ драма у 5 раздела превео Сандић. Ова изванредно лепа драма нашла је у публици свугди довољно одзива. Представа је испала добро. Одликовали су се: Сајевић и Ружић оба веома интелигента глумца, карактеришу оштро, говоре лепим језиком и удешавају увек говоре према ситуацији, у овом комаду схватили су у пуној мјери задатак и сврху драматичне уметности, која се врло разликује од пустог глумачког заната; затим Сајевићка и Маринковићка, код прве смо се навикли на лепу игру а друга све више даје надање да ће постати одлична глумица; исто тако добро су играли Марковић и Лукић; први као Астулф херцег од Москве а 2ги као Клоталд великаш; једно препоручујемо г. Лукићу у кретању већи мир и боље владање доњим тјелом. —

При свим овим представама беше позориште прилично посјећено. — У погледу избора репертоара могу рећи да с овим досадањим публика наша је подпунома задовољна. —

Наша варош је са свог одличног родољубља позната, но слава јој одатле неје нипошто већа, што јој се у неким круговима „немштина“ одвише удомила. Признајемо да још имамо Србчићах и Србкињах које њемачки језик предпостављају нашему, дакле већ из тога толи важног узрока народне позоришне преоставе добро нам дођоше. Народне представе покрену млогу мисао на боље, угреју млого нехајно и хладно срце, млого припомогну тому, да нам народни језик буде познатији и милији, не само за време представа, него и кашње у свакданој пораби. Наши непријатељи завиде лепоти и богатству нашег језика била би дакле срамота и кривња неопростива, када би нам туђи језик бијо слађи и дражи од нашега, стога пригрљујмо то наше мезимче — народно позориште — јер сврха му је племенита, достојна нашег града и народа; његова је пожртвованост дична; на челу му је вредни и заслужни управивитељ г. Тона Хаџић, наше обћинство га с весељем и уважавањем прати. Сретно!

〰 **Горњи Товарник** 12. јулија. Услед дописа у 80. бр. у „Застави“ на примедбу слав. уредништва, приметити нам је, да се није ни замислило да у оној ствари о којој се тамо говори, има буди икакове „народносне стране“. Па тако се ни србство не осећа нападнуто, већ на против, што се тиче народности, споразумка, слоге, између оба братинска народа, можемо казати да таково стоји на најбољој нови.

Народ у овој обштини ни једном приликом не прави разлике, нити долази до тога питања, да би делио Србина од Шокца, нити пак Шокца од Србина, већ као што рекосмо, у такав сепаратизам огрезну само по гдекоји, за које смо у допису споменули, но који поред све своје себичности неће кадри бити братинске слоге нарушити. Што г. Матић са својим присталицама, које на прсте избројати можемо, досљедно сада и „Обзор“ напада на Србе, то нећемо никако узети за народоносне ствари, па макар би ко хтео као такове — окретати. — Овде се је и делом свагда показало, да у народу нема никакве разлике, звало се то србско или шокачко. Ево за пример да наведемо, кад се је оно замислило, да се римокатоличка школа вида, одмах је у ту сврху распорезано 1500 ф. а. вр. и то без разлике, разпорез је учињен на Србе и на Шокце без једне противне речи или ти спомена о србској школи, дочим је ова из србске црквене благајне и од самих Срба саграђена. Дакле ишло се на то, да братински нам народ што пре до своје школе дође, па кад се така сагради, онда тек да се припадајући део даде и за србску школу. Осим распорезаних 1500 ф. издато је и пашњака у закуп за 4200 ф. што све то Срби са радошћу без приговора учинише, са жељом, да виду и у своје браће саграђену школу која би времену и потреби одговарала. А што г. Матић онако ради и онамо нагиње, држимо да нам дужност беше, сетити га да је не утрвеним путем ударио, дакле за времена ако је момак нека се враћа, и посла прихвати, да се све оно оствари, што у овој обштини манька. Њему као жупнику приличило би да се заузме да један учитељ не учи 90 деце, као што мора учити. Њему као одборнику боље би доликовало, да гони тлачитеља обшт. иметка, него што их у заштиту узима, и с тога што за њ и његове присталице рекосмо, то не опоричемо. А ради ове „најтугаљивије“ ствари, проговорићемо коју обширније, како би се сваки жив о истини правди и поштењу могао уверити. Сити смо ми, сит је и народ голих фарма народњаштва, са којом се многи по крчачи народњаштва пењу на висока звања, масне жупе, и дотепавају се до првених појаса, те онда окрену леђа, и сву прошлост па и народни бољак заборави — предају. —

Ово на учињену уредништвом примедбу. —

не. — Ово је велика припомоћ, да учитељ унутарњост човечију ученику појмљиву начини. — Осим тих вештачких моделах, има исти завод, врло велики избор анатомичких сликах најкрасније израђених, што је сваком ученику на који дан слободно дома понети, прегледати и опис поучавати Са предавањем учитељевим о човеку најсавршенијим створу, неслажу се сва друга предавања, као градални отступци до оних најнижих.

Животиње су одељене на 12 класа, дакле ни по Линеју, ни по Кивијеру.

1. Сисавци. 2. Тице. 3. Амфибије. 4. Рибе. 5. Инсекти. 6. Пауци. 7. Љускари. 8. Први. 9. Мекушци. 10. Зракавци. 11. Полипи. 12. Протоцоа. Од ових животињах најслабије су заступљени у збирци сисавци. — Тице су, мекушци и рибе јако заступљени. У сликама пак без изузетка све је многобројно и красно заступљено, па и сваки претставник анатомично насликан се находи. — Овде је учитељ у положају, да говори о скотоводству, особито о неговању и издржавању крава, јер их множина у кантону има.

Напоследку имам још приметити, да природне науке један учитељ у свима разредима предаје. Он дакле никад не раскида један предмет од другог, већ тражи свуд свезу и заједницу, наопрезује да увек ученици у памети одрже учено, те повторава код сваког предмета, што се повторити може, ако свезе са предметом има. — У четвртој години другог течаја све повтори, још једном са експериментима пропрати, и тим их спреми за саморад.

Спомоћну књигу имају „Das Buch der Natur“ од Шилера.

Остаје нам да кажемо коју о разним вештинама (уметностима) које се на овом семинару изучавају.

Ови предмети заузимају велику множину часова недељних, јер их је много на броју. Осим гласовира други су облигаторни као: певање, виолина, рисање и писање.

У сваког народа основа је за његово образовање и развијање религија, прама њој се равнају сви обичаји, све тежње. Јер претпостављени идеја ваља да буде стваран. — Сада на ту сврху употребљују се сва средства, хватају се све околности, да би потпомогле подићи нашу идеју. Сваки народ верује, да кад му је религиозно чувство одневговано, тад је и морал утврђен. За неговање тог чуства, препоручује у опће свака вера певање и музику. У почетку жице нису ни знале покренути друге гласе до молитвене, тад је та молитва прешла у чуствено моленье ближњег, и тек касније раздрага се гласовир, да занесе човека у светска уживања. — Сетимо се псалмопевца. — Наша је црква богата у звучним мелодијама, — Западна црква датира своје песме из новијег доба. Оне носе тип одмерене хладнокрвности, вештачке израђености, ал немају сладост и милину, осећајног и чуственог израза. — На западу је створила арију вештина, на истоку чуство. —

Западна црква иште више неговање музикалне (инструменталне) вештине, источна вокалну. — С тог је само музикална и вокална вештина врло јако развијена. С тог се већ при примању у семинар, иште од ученика неко предзнање у тој вештини. Учитељ мора подпуно ту вештину знати, јер је дужан по вештачком размеру децу у школи од треће године почевши учити певати. — То изискују и све околности, јер је та вештина, као леп обичај у народу, одомаћена. Нема куће де се непева (ако је за певање) и несвира; нема врта де тице неприслушкују умилне гласове са гласовира, са виолине ил са флауте. У цркви је хор, сав скупљени народ. — Школа је почела учити, а у човечанском животу потреба, довршила је то знање, — Је ли нужда да се и у нас та вештина заведе, могао би само тад говорити, да сл. сабор није увидео, да је нужда, овако пак отпадају сви разлози, који би за ту вештину говорили. — Певање и свирка заузима у сва четир разреда 27 часова недељно непосредна предавања, осим сопствена вечбања. Гласовир заузима 6 часова. Истина да није облигаторан предмет, ал га сваки ученик без разлике учи, јер је срам и погрда на ученика, који неувиђа ту потребу. — Заото има у семинарском трему 8 гласовира и 1. хармонијум. — У истој дворани двапут је недељно коралдно појање, де су сва четир старија разреда заступљена. — Осим тога има сваки разред засебно још по два часа теоретично учење, да се приправи за заједнички кор.

За виолину има први разред два часа, други сви по један недељно; а за гласовир први и други по два и два за самоупражњење; а трећи и четврти по један.

Кроз четир године учине ученици голем напредак, и кадри су великом вештином свирати. Сваке године дају по неколико концерата у заводу. По себи се разуме, да неможе сваки такав успех покасти. —

Овде ми није нужно подробно износити шта све уче, јер је давно осведочена она изрека: Die Übung macht den Meister.“

Писање.

Овде се изискује колко око, толко слободна повука, а поглавито стрпљење. Много зависи од првог детињског упражњавања, јер оно врло тешко напушта човек писар што је као дете ухватио. — Главан је пак начин увек једнако повлачење и дурашно истрајавање у тој радњи. Навика на такт т. ј. у истом времену израђивање врло је нужно. Тада још за слику мора имати лепо писме. Прва година има три сахата недељно, у осталим разредима по један час. — Приметио сам да несоразмерно велика већина лепо пише. Прегледалице имају од Кородија, врло узорито написате. —

Рисање.

Нужда рисовања све се већма показује. Сваки радник има у послу свом, да се обзире на ову вештину, особито су занатлије изложене великој незгоди, ако су пренебрегле изучавање рисања. — Рисање даје оку симетричну лепоту, онај јестетичан укус на видимој ствари. — Математика и рисање иду рука у руку. Помислимо само на механичне справе. Човек, који није вешт у рисању, врло му је неподпуна репродуктивна моћ. — Рисање доприноси, да врло лако један виђени предмет, у памети задржати можемо и после га себи представити. Оно касније олакшава комбинације механичких створовах. — Ал рисовање ваља учити још док је рука гипка и еластична, да може после тежке и комплициране предмете снимити. — Рисање је заведено већ у основним школама и ученици, који ступе у семинар исту вештину разумеју, овде се дакле само наставља. Одмах у првој години раде главе и разне слике са прегледалице из природе.

У другој исто то само у јачем размеру. Трећа година ради пределе, изучавају першпективу, са гипса снимају цветове, главе. У четвртој снимају слободно из природе цео предел или поједини предмет. На крају године са кредом на табли што је нужно за школу, а тако исто и пишу пред учитељем, и при том употребљују метод, што је нуждан при њиховом раду.

(Наставиће се)

Народна просвета.

Нису тако поуздани податци о школама. Ко познаје ове одношаје само мало, томе мора невероватно изгледати, кад н. пр. у фогарашком диштрикту у току целе године код 7358 деце, што иду у школу само се 219 као одсутних наводе, од којих је још 103 оправдано, дакле је на целом „Кенигсбодну било 608, 183 одсутне деце, о то $^{4}/_{10}$ свију случајева одсутности у Угарској и и Ердељу, што је очевидио грдан број; с друге пак стране ишчезава то према хуњадској жупанији, у којој 1869 г. још 96% целога становништва нису знали читати ни писати, а 1872 г. од једанпут од 4346 школу похађајуће деце њих 1979 читати и писати знадоше! Па ипак у „Кенигсбодну“ нису ни посета нити успех у школи гори но у осталој Угарској, тако да је овде само непознавање свога задатка од стране извештача и нехатно преписивање од стране сабирача материјала навело министра, да поднесе сабору извешће, који је пре свега у овом делу, који се тиче народне школе тако непоуздан, да се у самом интересу државе мора желети, да се што пре потпуна ревизија од стручњака предузме. Само они који ни мало неповнају људе и ствари, могу то, што се овде износи сматрати за употребљиво. Код таких недостатака вредност „извештаја“ је врло сумњива, ипак ћемо оно, што изгледа поле поуздано и примечања вредно, а што се не може у нашој таблици видети, и за читаоца склопити.

Број народних школа је од 1871—1872 год. за 696 порастао, а број учитеља се за 75 смањио. На 15.246 школа долазе 18,546 учитеља сваке врсте, откуда излази, да велика већина школа има само по једног учитеља; на „Кенигсбодну“ са Бистрицом и Кроштатом има на 447 школа 899 учитеља, по чему на сваку школу долазе два учитеља.

Број за школу способне деце у истом времену је за 40.457 спао, а број школу полазеће порастао је за 7.75%.

Када се рачуна на 80 деце (за школу способне) 1 учитељ, то би Угарска требала 26,809 учитеља, тако да сада фале 8245 учитеља.

Од учитеља је њих 9657 имало малу плату од 300 ф. преко 600 ф. имало је њих само 583, при чему се има приметити, да се приход 3600 учитеља није израчунао.

У државном буџету за 1872 одређено је за народне школе свега 1.132.869 ф. а за особите субвенције 106,800 фор. за тадањи школски лист, који је у седам језика излазио, 30,000 ф., најпосле за обучавање одраслих 70,000 ф., за надзор 276.069 одрачунано је 650.000 ф. т. ј. за 50.000 ф. више него што је за горњу и доњу кућу дозвољено било. Од овог новца дошло је у Ердељ 107.008 ф. и 40 н. од тога је као потпора 51 *„општинској школи“* којих у Доњој-Алби, Насоду, Торди, Арањошу, Моришу и нема, а на „Кенигсбодну“ само их је у кроштатском диштрикту 8 мађарских било, 96.862 ф., после као државну потпору учитељима конфесијоналних школа свега 10.046 ф. Ова свота овако је поделена: У Доњој Алби, на 14 учитеља 690 ф. у Кикилеу на 10 учитеља 480 ф., у Унутарњем Солноку на 11 учитеља 540 ф. у Бистрици не знасе, у Насоду на 1. учитеља 40 ф. у Чику на 22 учитеља 1050 ф. у Харомсеку на 46 учитеља 2170 ф., у Удвархељу на 16 учитеља 880 ф. у Добоки на 10 уч. 480., у Колошу на 23 у. 1180 ф., у Доњој Алби на 2 у. 100 ф., у Фогарашу на 6 у. 310 ф., у Кроштату на 4 у. 240 ф. у Хуњаду на 10 у. 470 ф., у Торди на 6 у. 320 ф., у Арањошу на 1 уч. 40 ф., у Моришу на 8 у. 470 ф., и у Кенигсбодну на 7 у. 400 ф. (без Кроштата и Бистрице.)

Пошто дакле на „Кенигсбодну“ тек на 93 учитеља један од државе потпору добија, докле у Харомсеку на 3·4 један из државне благајнице, у коју све народности прилоге дају, помоћ има, то сигурно неће Баж Орбан министра богочасти и наставе интерпеловати пребацујући му да „мази“ становнике „Кенигсбодна.“

У погледу научних средстава учињени су успеси, али има читавих жупанија без школских башта без места за ђимнастику, без школских књижница, без природописних и физикалних апарата, шта више без писаћих таблица. То је тако по VI. таблици „извештаја“. Податци о „Кенигсбодну“ и овде доприносе, да цео износак у овом обзиру такав буде, какав је за част Угарске спасоноснији.

НОВИ САД 22 јула. Из **Брода** од 14. јула добисмо од велештовоног г. др. Мушицког, следећу изјаву, коју саопштавамо с примедбом, да незнамо да је, и кад је др. Свет. Милетић у сабору тврдио, што се у изјави наводи.

Изјава.

По народу нашем проносио се одавно глас, па и у самом црквено-народном сабору споменуо је г. др. Светвзар Милетић, да је покојни Мушицки од његовог царског величанства цара Франца I. без предходног избора од стране синода за епископа горњо-карловачког изабран и постављен био.

Истини за љубав непропуштам тај глас за неоснован прогласити, и следеће јавности предати.

Кад је Мушицки као архимандрит и администратор горњо-карловачке дијецезе г. 1827 јулија 10. за епископа те дијецазе од цара Франца наименован био, посумња он, да је предходно и од синода за то достоинство избран, и за то се тврдо реши и у том случају намењено му достојанство непримити. Из узрока тога обрати се он таки из Плашког митрополиту Стратимировићу са питањем је ли његово наименовање од стране цара Франца на синодалном избору основано, на које таки званичан одговор и уверење добије, да је он још 15. марта 1824 од синода у Карловцима једногласно за епископа гореспоменуте дијецезе изабран и царском величеству ради потврде предложен. На основу дакле овог званично-писменог уверења примио је Мушицки царско наименовање, и из руку митрополита Стратимировића владическу митру.

Из овога се види да наименовањем Мушицког за епископа нити је од цара Франца, нити од синода народно-црквеним правима повреда нанешена или напуштена, а још мање да је Мушицки из себичности повредама права цркве и народа од једностраног утицаја, ма оно одкуд дошло било, повода дао. Ко је Мушицког познавао, тај је сваки тврдо уверен *да би он своју већ и онако у преправности држећу резигнацију на епископско достојанство подписао, и у манастир се повратио, него да би повредама народно-црквени права пут отворио, а сотим противу свог начела, савести, и части сагрешио.*

У Броду 14. јула 1874.

Др. Ђорђе Мушицки.

— О потврди избора митрополита Ивачковића до данас се ништа поуздано незна. Но судећи по пештанским и бечким новинама, које су за Стојковића напред рекне да га неће круна потврдити, а сада допуштају, да Ивачковић може и потврђен бити, даље по томе што је официјозним путем дошло на јавносс, да ће влада угарска препоручити онога за патријарха, који највише гласова добије, можемо се потврди надати. Међутим садањи администратор патријаршије упиње се свом снагом, да потврду осујети. По телеграму једном из Карловаца у бечкој „Преси“ он је наумијо да протестује против избора, те ако не успе хоће, вели се, и он и епископи, који с њиме држе, захвалити на владичанству и отићи у манастир.

— Из Вршца стигао је овамо телеграм у коме се пита, је ли у Новом Саду што познато да је митрополит Ивачковић резигнирао на избору, пошто је у Вршцу таки глас разнешен. Одговорено је, да није о томе ништа познато, и да се сумња у истинитост тога гласа с тога, што би митрополит Ивачковић јамачно председника саборског о томе известио и неби народној странци ни обећао да ће се примити избора.

— Приповедају нам путници, који из Панчева амо дођоше, да је тамо 19. јула о. г. држана седница варошког представништва, у којој је са самовоље власничке по уставност угарску врло жалосних сцена било и у којој се до никаква решења доћи не могаше, те је седница распуштена. На дневном реду беше проглашење нових вирилиста. Др. Ненадовић је том приликом интерпеловао о војничким ексцесима што се десише у

вароши код тог одговора извукао се велики жупан господин Станчић којекако. После је интерпеловао др, Светислав Касапиновић када ће се попунити упражњена места магистратских чиновника. На то је жупан много лепих али празних речи рекао, те се интерпелант није задовољио. Друга је интерпелација од истога била: Је ли познато г. жупану за квиту, коју је интерпелант у рукама имао и која овако гласи: „Потписани признајем овим да сам од г. градоначелника Бугарског на извесну цел примио 500 ф. вр. Вилхелм Граф.“ То је новац, који је на агитације потрошен. Градоначелник је на то најбезобразније на Касапиновића напао вређајући га свакојако, али није поштење своје опрао.

НОВИЈЕ.

— Ерцхерцог Албрехт једнако се бави у Русији. Госте га тамо, како ни најмилијег брата неби Ордени и титуле сипају се на њега непрестано. Последњи дана наименован је за шефа 86 руске пешачке регименте.

— За кнеза Милана пишу стране новине да је од цара Вилхелма позван да што пре у Берлин дође.

— „Франкфуртске новине“ доносе глас да се више официра од генералног штаба аустријског дуже времена баве по Србији правећи планове војничке по земљу у чему им тамошња власт на руку иде и кажу да је то нечувено, да се тако што туђину допусти,

— Од интервенције у корист мира у Шпанији неће ништа бити. То би вели се и саме шпањолце увредило, напротив каже се да би од велике користи по мир било кад би државе европске владу у Мадриду као земаљску владу дипломатски признале, што су по новијим вестима готове европске државе и учинити. Тим би вели „Нац. Цајт.“. много влади шпањолској поможено било, јер тим се Дон Карлос за бунцију прогласио. За признање владе Мадридске највише се заузима Пруска. Једно ради освете за убијена њезина капетана, у друго да би Французе, који тајно потпомажу оружјем и раном Дон Карлоса ошинула шиље ово дана Пруска више својих ратних лађа у шпанско море, које ће имати бранити интересе Пруса, који у Шпанији живе и стати на пут помоћи, коју Француска Дон Карлосу даје.

— Младо Чеси наумили су да иду у рајсхрат. Они се дакле недрже декларације.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Нови Главашу поседнику овдашњем од матере цркве, који је поклонио 2 чирака 5 стопа висока од финог кинезког сребра, која су на бечкој светској изложби од њега виђена и купљена. Живио и срећно му поколење било.

У Врањеву 1874. Д. РАДИВОЈЕВИЋ, крк. школ. обштине председник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ
НА КЊИГУ
„СЕОСКИ НОТАРОШ“
ПРИПОВЕТКУ ЗА НАРОД
написао је Панта Поповић.

Живећи последње три године дана у селу проучио сам скроз и скроз живот и рад наших сељана. Тај живот и рад описао сам у књизи под горњим именом. Ако ико наши сељани надам се, наћи ће у том довољно поуке за се а држим да им неће ни дуго време бити читајући књигу ту.

У животу општинском на селу душа је сеоски нотарош. Рад његов је, као онај рад целокупна министарства. Ако је кнез у селу кнез, онда је нотарош јамачно и министар унутарњи и спољашњи и обрта и просвете и т. д.

Ако не ваља министарство, земља пропада, тако исто и општина где је таки нотарош. Но још је горе за општину него за земљу. Земља има више министара, па може бити међу њима добрих и хрђавих, али општина нарочито мања има само једног нотароша; па ако је добар: Благо нама свима, ако је хрђав, јао и напао.

Из књиге ове увидиће се какав треба да је нотарош и са те стране биће дакле од користи народу.

Књига је написана просто и разговетно.

Ја се с тога надам, да народ, који је прве две моје приповетке: „Какав је ко, онако му и бива“ и „Неста блага, неста пријатеља“, на хиљаде комада куповао и који је, кад сам „Глас Народа“ уређивати почео, одазвао се за кратко време толиком претплатом као ни једном листу дотле, неће ни овај мој нов рад одбацити.

Књига ће изнети до 6 штампаних табака, коштаће само 30 новчића а. вр. и изаћи у месецу октобру, а до претплате стајаће да и пре готова буде. Наруџбине без новаца немогу примати.

Претплата се шаље под овом адресом: Панти Поповићу у Нови Сад.

У Новом Саду 20 јула 1874. ПАНТА ПОПОВИЋ.

Изашао је
ЈАВОР
Број 21.

Садржај: Љубавне сенке песма Мите Поповића, Деда приповетка П. Шапчанина (продужење); Дон Гихоти песма од Л. К.; Блудни син, новела Павла Хајза (продужење); Месецу песма Марије Савићеве; Школска посета главног надзорника црногорских школа 1871—72 (наставак); Рецимо коју на могили Фране Курелца од Емила Чакре (наставак); Чланак без репа и ушију од Н. Листак. Просвета. Нове књиге. Ситница (Дагистанци)

Молимо гг. растуриваче књиге
„СРБИЈА НА ИСТОКУ“
који су од нас или од писца Св. Марковића исту књигу на продају добили, да нам одмах поврате све непродате примерке ове књиге, јер се на неким странама јако тражи.

Нови Сад, 24. јуна 1874.

СРП. НАР. ЗАДРУЖНА ШТАМПАРИЈА.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Чобанцу с којим је скопчана плата од 300 фор. а. вр, и до 40 ф. а. вр. прихода поред свештеника, слободан стан с баштом, једно јутро ораће земље и четири хвата твди дрва за огрев у натури.

Потражиоци имају своје молбенице са нужним доказима снабдевене на месни школски одбор до 20 августа о. г. поднети. — Осим школе дужан је учитељ и у цркви појати и децу своју у појању обучавати. 1—3

У Чобанцу 29. јуна 1874.

ДИМИТРИЈЕ МИЛОШЕВИЋ, парох и председник.
2—3

СТЕЧАЈ.

На двокласну српску мушку основну школу у варошици Фрањеву овим се отвара стечај.

Плата је редовна 600 фор. у име послужитеља 25 ф. а у име писарине 12 ф. 50 н. а. вр. слободан стан 500□ баште и довољан огрев за школу.

Покушај дужности предавања означених предмета у школи, има учитељ да обавља и пјеније у цркви. — „Првенство пак има онај, који је подпуно вешт нотадном пјенију, те ће дужан бити један хор склопити и о празницима у цркви певати, за који труд св. мати црква покрај редовне плате таковом још 100 фор. а. вр. за сада придаје, а по околностима временом и више.

Просителји нека молбенице своје са сведочбама о добро свршеним педагошким наукама, а који су већ учитељовали и сведочбу о досадањем службовању до 29. августа о. год. подписаном шк. одбору пошљу.

Из седнице шк. одбора у Фрањеву дана 17. јула 1874. год. држане. 2—3 МЈЕСТНИ ШК. ОДБОР.

СТЕЧАЈ.

Усљед закључка темишварско-градске српско-православне црквене општине од 9. Децембра 1873 год. Бр. 46. расписује се овим стечај на штипендију — која је из редовни прихода општинског дома у спомен 25 — годишње Владавине Његовог Величанства пресветлог краља угарског Фрање Јосифа I наизображавање једне српске учитељке основана под сљедећим условима.

1.) Штипендија износи годишње 120 ф. а. вр. која ће се дотичној питомици у три месечним ратама (по 30 ф. а. вр.) предходно издавати.

2.) Ову штипендију могу добити само оне одрасле српкиње, које су основне школе са добрим успехом свршиле, и које се писмено обвежу, да ће приправнички стечај на сомборској препарандији по прописаним правилама довршити; према томе:

3.) Имаду над тицатељке својим на доле потписаног председника црквене општине управљеним молбеницама сљедеће исправе приложити.

а.) Изворне сведочбе да су основне школе са добрим успехом свршиле. —

б.) Крштено писмо да су најмање 15 година старе.

в.) Изјасњење, где се обвезују да ће приправнички стечај на сомборској препарандији довршити.

г.) При равним способностима имају рођене темишварке првенство.

Из седнице срп. правосл. местног црквеног одбора у Темишвару-Граду дана 14 (26) Јула 1874 год. држане,

ЂУРА ЈЕВРИЋ с.р. ђакон општ. перовођа. ДР. ТОМА СТЕФАНОВИЋ с.р. општ. председник.
3—3

Бр. 12—874. СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско звање у протопресвитерату будимском „у Ловри“ отвара се стечај, с којим је скопчана годишња плата следујућа: 924. II фата ораће земље 14. јутара пашњака 1. воз сена, 500. мекани пиртла, два пешт. мерова жита, — 12. мер. ражи, — 8. мер. јечма, из селске касе 55. форин: из фундације 6 ф. 50. нов. и безплатан стан, са авлијом и баштом. —

Просителји дужни су, на српском и мађарском језику децу учити, недељну школу и црквено пјеније дужни су такођер уз горе наведену плату обављати, — и имаду своје молбенице са нужним сведочбама, за четир недеље дана од трећег и последњег у вршћења овог стечаја подписаном председништву поднети. —

Из седнице црквене школске обштине у Ловри. 6. јула 1874.

МИТА ПАВЛОВИЋ обш. перовођа и управ. МИХАИЛ ЛЕСКОВИЋ председник.
3—3.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место на срб. основној школи у Јозефови (в. кикинм. окр.) отвара се стечај. Плата је учитељу 500 ф. а. вр. годишње, слободан стан (из 3 собе, кујне и подрума) велико двориште огрева за фуруну колико узтреба. Учитељ је дужан како у пркви појати, тако и децу школску у ркв. певању обучавати.

Где год учитељ при погребу присуствује добија 1 фор.

Рок стечаја траје до 15. (27.) августа. Просителји нека изволе своје молбенице са документима заједно најдаље до 14. (26.) авг. на шк. одбор припослати; почем је избор 15. (27.) последња пошта је Т. Кањижа. 2—3

У Јозефови 17. јула. МЕСТНИ ШК. ОДБОР.

СТЕЧАЈ.

У месту Бега Сен. Ђурђу упражњено је место учитељско школа има три разреда, плаћа је учитељска у новцу 136 ф 24. мер. жита и 24 кукуруза два ланца ораће земље по ланца баште ван села, слободан леп стан с баштом, два фата тврди дрва и сламе колико је потребно.

Учитељева је дужност осим обучавање деце и у цркви појати. Сваки онај који ово место заузети жели, нека молбеницу с нужним сведочбама снабдевену и ову на председника црквено-школске обштине до 10 августа о. г. пошаље.

У Бега Сент. Ђурђу 27. априла 1874.

2—2 ВАСА БОШКОВИЋ, парох и председ. цр. шк.

ОБЈАВА.

Православна источна српска опћина у Брчком довршила је зидање своје нове цркве још прије две године, но разне су сметње на путу стојале, те се није могла до данас осветити. Сад пак пошто су у неколико те сметње уклоњене, намјерна је опћина да је 15. августа ове године т. ј. на велику госпођу освети, зато одбор који је одређен да руководи свима пословима, објављује ово српском свијету и најучтивије позива сваког брата србина и србкињу, да изволи реченог дана на опћинску славу доћи.

Наша мала опћина радоваће се и најтоплије захвалити, ако је наша мила браћа са свију страна удостоје у те њене веселе дане, своје посјете.

Чланови црквеног одбора: Јован Человић, Спасоје Марковић, Стева Новаковић, Цв. Милошевић, Ристо Ј. Јосифовић. 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Буђиновци с којом је скопчана годишња плата од 210 ф. 800 ока жита 600 ока кукуруза 6 фати дрва 6 фун. свећа и слободан стан с баштом.

Просителји имају молбенице са нужним сведочаама снабдевене на месни шк. одбор до 30 августа послати осим школе дужан је учитељ и у цркви појати и децу у појању обучавати.

Из седнице школског одбора у Буђановцу 24. јунија 1874 држане.

ДИМИТРИЈЕ ЧЕЛИЋ председник.
2—2

СТЕЧАЈ.

Српска црквено школска обштина тиса-сенмиклушка овим ради попуњења упражњеног места учитељског са годишњом платом од 450 фор. 3½ јутра ораће земље, и слободан стан са баштом заједно стечај отвара.

Сви они кои би желили исто упражњено учитељско место попунити, имаду своје молбенице са доказима нуждним подкрепљене до дана велике госпоине овој црквеној школској обштини поднети.

У Т. Самиклушу 7. Јулиа 1874.

2—3 АЛЕКСАНДАР ИВКОВИЋ црквено школски председник.

Пошто се 3. августа п. р. није искупио довољан број купаца на деонице бачке банке, то се овим заказује време нове лицитације

за петак 7. августа п. р.

у 4 сата по подне.

1—1 **Новосадска штедионица.**

Мануфактурна трговина
ПАВЛА БОГДАНОВИЋА
у Руми

потребује једног спомоћника. 1—2

КУЋУ у ћурчинском сокаку на ћошку код анског плаца преко пута Бернта и три краља, ди се креч продаје, из слободне руке продајем. За цену упитати се може код Алексе Ивковића брашнара у Славнићевој кући, на пијаци.

1—3 **Христина и Милан Шилић.**

Мешовита трговина
К. Н. НЕДЕЉКОВИЋА
у Новоме Саду,

потребује једног шегрта. 2—2

Мешовита трговина
ЈОСЕ ОБРАДОВИЋА,
у Вршцу

потребује једног спомоћника од млађи којији може одма ступити. 3—3

Отварање одвјетничке писарнице
У ТЕМИШВАРУ.

Част ми је п. н, општинству учтиво јавити, да сам одрекавши се својевољно своје код сегединског кр: прво-степеног судбеног стола чрез више од 2 и по године обављене службе судског бележника

ОДВЈЕТНИЧКУ ПИСАРНИЦУ

у Темишвару, у граду у улици главне страже бр. 65, (на ћошку улице главне страже и бечке улице) отворио и примам се заступања у свима правним и политичним стварима.

У Темишвару, 14-ог јула 1874.

С поштовањем
ПЕТАР ИВКОВИЋ,
3—3 општи и мјенички одвјетник.

ПРОДАЈА КУЋЕ.

Кућа оставине покојног овдашњег пароха Андрије Монашевића бр. 2175. близу алмашке цркве продаваће се на јавној лицитацији 16. авг. први пут и 20. септ. п. р. о. г. (други пут) свагда у 3½ сата по подне, код овдашњег грунтовног суда. Цењена је на 3000 ф. а полаже се 10% вадије, на тих 3000 ф. Ова је кућа згодна и у лепој улици те се особито нашим људма препоручити може.

ФОТОГРАФСКИ УМЕТНИЧКИ ЗАВОД
ЈОВАНА РЕХНИЦЕРА

налази се у кући „Српске Матице“ (пре Јосиф Гилминга) на главној пијаци број 42. у Новом Саду.

Сликати се може у свако доба. У свим величинама уметничке слике по најјефтинијој цени.

При изложби 1871 с медалијом и с декретом похвале одликован. 14—

КУЋА лежећа под бр. 788. у Земуну у николајевском сокаку код старе цркве, која је негде покојнима Паји и Јуци Јовановић, Паланчанин припадала, продаваће се 18. (30.) августа о. г. (у недељу после велике госпојине) у 3 сата после подне на јавној добровољној лицитацији.

Сви, који би исту желили купити, позивају се да у поменуто доба на лице места изађу. 2—3

ОСОБИТО ДЕЈСТВО
АНАТЕРИНСКЕ ВОДЕ ЗА УСТА

од **Ј. Г. Попа**, ц. кр. дворског зубног лекара у Бечу, Stadt, Bognergasse 2, описо је др. **Јулијус Јапел**, практ. лекар. **Прописана је на ц. кр. клиници** у **Бечу, Паризу, Брислу, Амстердаму, такође и од г. професора др. Ополцера** ректора, и кр. саског дворског саветника, и од гг. **др. Клечински, др. Брантс, др. Хелер др. Борн, др. Сонеништајн у Берлину** и т. д. **Проф. др. Хартига** ерцепшког телесног лекара у Брауншвајгу, **др. Брос, др. витез од Шефер, др. Ј. Фетера, др. Мајер, др. Шилер** ц. саветник.

Служи за чишћење зуба у опште. Раствара усљед њени хемички својства шлајм између зуба.

Особито се препоручује да се иста вода после сваког јела употребљује, јер заоставше мале честице од меса међу зубима шкоде врло истима усљед преласка у трулеж и гадни задај проузрокује.

И у самим оним случајевима, где се већ стреш купити почео може се са коришћу употребити, јер неда да се иста стврдне. Јер ако се и најмање зуб окрунио то ће зуб одма у трулеж да пређе, зацело ће га нестати и још ће здраве зубе да поквари.

Даје зубима њину природну лепу боју натраг, јер сваку страну превлаку на њима хемични раствори и спере.

Врло користи при одржавању **чистоте фалчини зуба**; одржава им њину првобитну бују и сјај, чува **да се стреш не навата, и да хрђав задај не добију.**

Не само да ублажава болове код шупљи и запаљени зуба, него стаје на пут да се исти даље распростру

Такође је корисна **анатеринска вода против трулежи зубног меса**, и сигурно је ублажавајуће средство против болова шупљи зуба и **реуматични зубни болова. Иста вода излечи сваку зубобољу** врло брзо и без сваки шкодљиви средстава.

Особито се ваља препоручити **анатеринска вода при очувању пријатног даха и одстрањењу хрђавог** задаја свакидашњом чешћим испирањем уста том водом.

Такође особито и врло користна је за **слабе и шупљикаве десни.** Само ако се **анатеринска вода** четир недеље по пропису употребљује, то одма нестаје бледоћа болесни десни, и десни добију ружичасту боју.

Исто тако је полезна код **изњињани зуби**, злу од ког млоги шкрофулозни пате; а исто тако кад у старости десни почну нестајати.

Сигурно је средство **анатеринска вода такође код десни које се лако крваве.** Узрок је томе слабоћа **зубни цеви.** У том случају је потребна крута четка за зубе, јер она десни скарификује усљед чега се нова делателност проузрокује.

Цена 1 ф. 40 н. за паковање преко поште 10 н.

АНАТЕРИНСКА ПАСТА ЗА ЗУБЕ,
од **Ј. Г. Попа** ц. кр. дворског зубног лекара у Бечу.

Овај препарат одржава свежост и чистоћу зуба да је зубима сјајно бели изглед, чува од пропасти и учвршћава десни.

Цена у порцуланским теглама 1 ф. 22 нов.

ВЕГЕТАБИЛНИ ЗУБНИ ПРАШАК
чисти зубе тако, да се употребљењем истог прашка не само предупређује и удаљава несносни зубни камен него се још тиме гласура, белоћа и нежност зуба добија.

Цена једне кутије 63 н.

ОГЛАС.

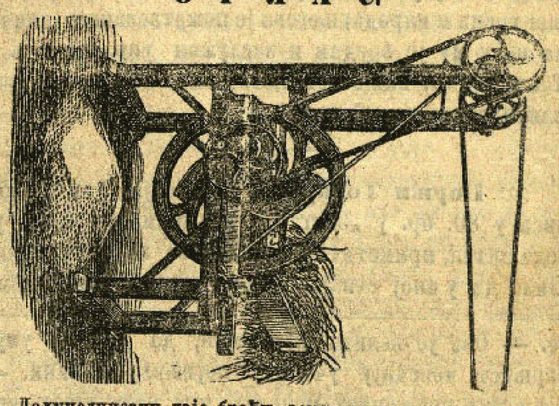

Долуподписани даје браћи земљеделцима на знање, да имаде главно стовариште за Бачку, Банат, Славонију и Србију, како од свију алата тако и машина земљеделских, као вршаоница од 2 коња снаге, које сламу добро изтресају, и од 3—4 коња снаге, које уједно и зрно извеју. Даље: плуг, што копа и загрће кукуруз, гвоздене дрљаче, гвоздене ваљонице, две врсте машина за сејање, кошење, грабље за купљење сена, мале и велике сечке, решета, машина, што вади кукољ, горушицу и дивјак из жита од Lhuillier-a, машина што бундеве, репу и кромпир за марву ситно сече, машина за крупење кукуруза, пресе за вино, и што деле грожђе од петељака, бунара на шмрк, прскалица за ватру и башту, винта за дизање терета. Осим тога најбољег зејтина за мазање истих машина. Све овде наведено даје доле подписани по оригиналном ценовнику и то на 1, 2. 3 или 4 рате поред два јемца, свака од 3 месеца.

УГЉЕША КРВАРИЋ, Ст. Бечеј у Бачкој.
2—

СТАРИ ЏАКОВА
има за продају и послугу у дунавској улици код Србијанца.

3—3 ДОБРОСЛАВ МИЉКОВИЋ.

Бечка светска изложба 1873

Највише и највеће одликовање за ову струку добише од исте

ЧУВЕНА МАШИНА ЗА ВРШИДБУ ВАЈЛ-А

од најнепристраснији и најсавеснији судија, на име од публике која исте машине потребује и купује и исте су за двеста четрдесет хиљада форината, од речене фирме, за време светске изложбе продате.

Ближа се извешћа о реченим машинама могу добити у фабрици код:

Moritz Weil junior in Frankfurt a. M. Seilerstrasse Nr. 2. или **Moritz Weil junior** in Wien Franzensbrückenstrasse Nr. 13.

Властник др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Издавалац „Задруга за срп. народну штампарију

Српска народна задружна штампарија.